

Jacobum perfecti, sic enim compellarunt: Te obnix oramus, ut quoniam populus fide in Jesum, perinde ac si vere esset Christus, collata, in gravem errorem delapsus est, cum ab hac opinione avoces; atque ut omnes etiam, qui hodie ad festum diem Paschatis celebrandum convenerunt, de Jesu recta vereque erudias, te etiam atque etiam obtestamur: tibi enim omnes fidem adhibemus, nec nos solum, sed tota etiam multitudo perhibet testimonium, quod justus sis, quodque personam non respicias. Persuadeas igitur populo de Jesu, ne erret: etenim et universus populus, et nos omnes tibi credimus. Ideo statue te ipsum super pinnam templi, ut de superiori loco cunctis perspicuus sis, atque adeo tua verba a tota multitudine facili et sine impedimento audiantur. Propter festum namque Paschatis non solum omnes Judaeorum tribus, sed multi etiam ex Gentilibus convenerunt. Proinde Scribae et Pharisei, quos supra posuimus, Jacobo supra pinnam templi collocato, ceperunt exclamare et dicere: O Juste, cui merito omnes debemus fidem adungere, quoniam populus Jesum crucifixum imitando aberravit, tu idcirco nobis commonstra, quod sit ostium Jesu crucifixi. Qui clara voce sic respondit: Quid me interrogatis de Jesu filio hominis? Ipse sedet in caelo a dextris magnae virtutis et potentiae Dei, et in nubibus caeli venturus est. » Haec expressa et publica Christi professio causa fuit ejus martyrii, quod proinde evidens fuit et illustre. Subdit enim Eusebius: « Atque cum multi plane essent persuasi, et ob Jacobi testimonium Deum laudibus in caelum ferrent, dicebantque Hosanna filio David: Scribae et Pharisei de integro ceperunt primum ita inter se colloqui: Male certe et infelicitate ceccidit, ut istud testimonium nostra opera Jesu tribueretur. At conscensis gradibus illum dejiciamus precipitem, ut homines inde perterrefacti, nullam fidem ejus doctrinae adhibeant. Deinde clamare ac dicere: O justus etiam erravit. In quo eloquia sacra apud Sapientiam scripta plane expleta fuere: Tollamus e medio justum, quoniam nullus molestiae est et incommodo. Quocirca fructus operum suorum comedent. Tandem ergo adolentes Justum precipitem dederunt, dixeruntque ipsi inter se, Jacobum Justum obruere oportere lapidibus. Et quoniam dejectus in praecipit non statim mortem obiit, sed vultu sursum sublato genibusque flexis dixit: Obsecro, Domine Pater, da illis veniam, nesciunt enim quid faciunt; ceperunt saxa in eum conjicere, cumque lapidibus illum obruere pergerent, unus ex sacerdotibus, ex filiis Rechab, filii Rechabim, qui sunt Jeremiae testimonio commendati,

voce emissa contentius dixit: Quid agitis? Justus pro vobis Deum deprecatur. » Hominem vero qui haec dixit, fuisse Simeonem ejus nepotem ex sorore, filium Cleophae, tradit Epiphanius.

Prosequitur Eusebius: « Attamen unus ex illis, qui fullo erat, arrepto vecte, quo vestes solebat premere, in caput Justo impexit; ita vitam beato et felici martyrii cruciati affectus afflictusque amisit. In quo loco prope templum, ubi columella ejus nomine inscripta adhuc manet, corpus tumulo mandatum est. Iste Jacobus tum Judaeis, tum Graecis charus et incorruptus aut testis, Jesum vere fuisse Christum. Non multo post Vespasianus Judaeam obsedit. Judaeosque redegit in servitatem. Haec Clementis Historiae mire contententia Hegesippus uberius plenusque explicavit. » Hinc usque Eusebius de neco Jacobi ex dictis auctoribus.

Quod vero ad sepulcrum ejus spectat, haec addit Hieronymus: « Ejus sepultura titulum usque ad obsidionem TITI, et ultimam Hadriani, notissimum habuit. Quidam e nostris in monte Oliveti eum putarunt conditum; sed falsa eorum opinio est. » Addit S. Hieronymus in *Jacobo*, ex Evangelio secundum Hebraeos: « Dominus, inquit, cum dedisset sindonem servo sacerdotis, ivit ad Jacobum et apparuit ei. Juraverat enim Jacobus, se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum: Afferte, ait Dominus, mensam et panem; statimque additur: Tulit panem, et benedixit, et fregit, et dedit Jacobo Justo, et dixit ei: Frater mi, comede panem tum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. » Quin et Adrichomius ex Bredembachio, Saligniaci, et aliis in *Descriptione Hierosolymae*, numer. 210, describit antrum, in quo jejunus triduo Dominicae passionis delituit Jacobus, additque: « Ideoque Dominus etiam ei post resurrectionem suam seorsim hic apparuit. In cuius honorem Christiani isto loco postmodum ecclesiam erexerunt. » Sed hoc juramentum et jejunium Jacobi respicit S. Augustinus, lib. III de *Consensu Evangelii*, cap. xxv, et alii, hac ratione, quod apparitio Christi facta Jacobo, de qua Apostolus I *Corinth.* xv, 7, contigerit post apparitionem factam quingentis fratribus. Post illam enim subdit Paulus: « Deinde visus est Jacobo. » Illa autem apparitio Christi facta quingentis fratribus, contigit diu post resurrectionem, quousque Jacobi jejunium naturaliter extendi non potuit: nisi dicas deinde numerum significare, non ordinem apparitionum; sic ut idem sit quod *insuper, praeterea, q. d.* Christus apparuit quingentis fratribus, insuper et soli Jacobo.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Tereti epistolarum more, varia et disparata de variis virtutibus dat partim monita, partim precepta.

Primo, vers. 1 usque ad vers. 12, docet quidendum esse in tentatione, eo quod illius patientia opus perfectum habeat, postulandam esse a Deo sapientiam certa spe et fide: humiles et pauperes gloriam debere in sui exaltatione futura, divites vero et superbos confundi in humilitatione, qua eos mox excipiet. Secundo, vers. 12 usque ad 19, docet, beatum esse qui suffert tentationem; tentationem vero non esse a Deo: sed omne donum et bonum ab eo, quasi a Patre luminum descendere. Tertio, vers. 19 usque ad 22, docet frenandam esse linguam, iram et immunditiam. Quarto, vers. 22 usque ad finem, docet justificari factores verbi, non auditores tantum. Religionem enim veram esse, visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatam se custodire ab hoc saeculo.

1. Jacobus Dei et Domini nostri Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quae sunt in dispersione, salutem. 2. Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: 3. scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. 4. Patientia autem opus perfectum habet; ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. 5. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei. 6. Postulet autem in fide nihil haesitans: qui enim haesitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur. 7. Non ergo aestimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. 8. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. 9. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua; 10. dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. 11. Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fenum, et flos ejus decidit, et decore vultus ejus deperit: ita et dives in itineribus suis marcescit. 12. Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. 13. Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. 14. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. 15. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. 16. Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. 17. Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desureum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. 18. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturae ejus. 19. Scitis, fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. 20. Ira enim viri, justitiam Dei non operatur. 21. Propter quod abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. 22. Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. 23. Quia si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo. 24. Consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. 25. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. 26. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. 27. Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem

næ est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

4. JACOBUS. — Nomen hoc accepit a primo duodecim tribuum parente et Patriarcha, qui dictus est Jacob, id est supplantator, a Rebecca matre, eo quod in utero, dum nasceretur, tenuerit plantam fratris sui Esau; quo portento significabatur, quod eum esset supplantaturus, eique jus primogenitiue callide prærepturus, uti dixi Gen. cap. xxv, 28. Simili modo S. Jacobus diabolum, ejusque filium Simonem Magum cum suis supplantavit. Sic Saulus nomen accepit a Saule primo rege suæ tribus Benjamin. Et sicut Saul Davidem, ita Saulus persecutus est Christum et Christianos.

Mystice, Jacob, id est luctator, est quisvis Christianus: hic enim ad duellum et singulare certamen provocat dæmonem, carnem et mundum, totumque infernum. Unde est pugil et athleta Christi, ait S. Dionysius, cap. II *Ecol. Hier.*, et a Christo dicitur Christianus, quasi ab unguento unctus ad spirituale luctum, qua tota vita cum hostibus confingere debet. Ita S. Augustinus tract. 33 in *Joan.* Id ipsum representavit Jacob luctans cum Angelo, *Quæst. xxxii, 24*, ut docet Theodoretus ibid. *Quæst. XCI.*

DEI ET DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. — *Primo*, Greci apud Œcumenium per *Deum* intelligunt Deum Patrem; per *Domini*, Deum Filium, quasi utriusque persone divine servum se proficiat Jacobus; utpote quarum una eademque sit, uti essentia et operatio, ita et auctoritas ac dignitas. *Secundo*, alii per *Deum* accipiunt Sanctam Trinitatem; per *Domini*, Christum qua homo est. *Tertio*, et genuine S. Cyrillus, lib. XII *Theaur.*, cap. XIII, Thomas Angelicus, Dionysius et alii censent eandem personam, scilicet Filium, puta Jesum Christum, vocari hic *Deum* et *Domini*, ut due Christi nature significentur: in Deo divina, in Domino humana. Aut certe, quia epithetum Deo proprium est *Domini*: Deo enim proprie competit plenum, transcendens et universale dominium in res omnes, juxta illud Virgilii, *Æneid. I*:

O qui res hominumque Deumque
Æternis regis imperis, et fulmine terras.

Unde et illud Martialis irridentis Deo. Ili num imperatorem, qui Deus haberi et coli volebat:

Edictum Domini Deique nostri.

Teste enim Suetonio in *Domitian.*, cap. XIII, tanta arrogantia dictabat Domitianus epistolam, ut sic inciperet: « Dominus et Deus noster sic fieri jubet. »

Notat S. Chrysostomus, hom. 9 in *Epist. ad Coloss.*, nomen Domini, Trinitatis, aut Christi epistolæ rebusque omnibus a fidelibus præfigi solitum: « Quia, inquit, ubicumque fuerit nomen Domini, ibi prosperaverunt omnia: multoque magis nomen

Christi, quam Consulatum, securitatem litteris addit. » Ita Christianos solere quibuslibet litteris et monumentis præfigere nomen Christi aut signum crucis docet noster Gregerus, lib. III *De Cruce*, cap. IX et seq.

Moraliter et nervose Primaticius notat, per *Dei* significari et commendari nobis excellentiam Majestatis divine; per *Domini*, immensam ejusdem potestatem; per *nostrum*, amicum ejus christianitatem; per *Christi*, regalem et sacerdotalem ejus dignitatem.

JESU CHRISTI SERVUS. — Non se vocat Apostolum, sed *servum Christi*. Hinc aliqui opinati sunt, Jacobum, qui fuit auctor hujus epistolæ, non fuisse Apostolum. Distinguunt enim ponuntque tres Jacobos, primum Zebedei, secundum Alphaei, utrumque Apostolum, tertium fratrem Domini, qui fuerit Episcopus duntaxat (non Apostolus) Hierosolymæ, scripsitque hanc epistolam. Ita Clemens, lib. II *Constit.*, cap. LIX, et lib. VI, cap. XII, et Turrianus ibidem, S. Hieronymus in *Isaie* cap. XVII, Cyrillus Hierosolymitanus, *catechesi* 14. Favet S. Anacletus, quartus a S. Petro, *epist. II*, ubi docet, Jacobum fratrem Domini ordinatum esse Episcopum Hierosolymæ a S. Petro, Jacobo et Joanne fratribus; cum tamen communis sententia Anacleti ibidem, Cyrilli *catechesi* 17, Ammonii et aliorum, quos citavi *Act. II, 4*, sit, omnes Apostolos ab ipso Christo immediate ordinatos esse Episcopos; nisi quis dicat Jacobum hunc a Christo quoque ordinatum Episcopum, sed in genere totius orbis, uti et ceteros Apostolos: a Petro vero ordinatum, id est, deputatum et institutum esse Episcopum proprium primæ Ecclesiæ, puta Hierosolymitanæ, non vero prius ab eis consecratum, uti recte observavit S. Chrysostomus, hom. 87 in *Joannem*.

Verum communis sententia est, duos tantum fuisse Jacobos, eosque Apostolos, Zebedei scilicet et Alphaei, qui fuit Episcopus Hierosolymæ et auctor hujus epistolæ. Id patet ex Paulo, qui *Galat. I, 19*, dicit se alium Apostolorum non vidisse, nisi Jacobum fratrem Domini; et cap. II, 9, Jacobum hunc cum Cepha et Joanne vocat columnam Ecclesiæ. Ita sentit et docet Concilium Tridentinum, sess. IV; Eusebius, lib. II *Histor.*, cap. I et XII; Clemens Alexandrinus, lib. VI *Strom.*; Chrysostomus, hom. 33 et 44 in *Matth.*; S. Epiphanius, *heresi* 29, et alii passim, imo tota Ecclesiæ, quæ Jacobi Minoris festum celebrat 1 maii, asserens illum Apostolum, fratrem Domini, Alphaei filium fullonis vocæ a Judæis occisum. Quare S. Hieronymus sententiam mutavit; nam *epist. 403*, et lib. I *Contra Pelag.*, Jacobum auctorem epistolæ vocat Apostolum. Clementis libri *Recognitionum* dubia sunt auctoritatis. Unde idem Clemens, *epist. I ad*

Jacobum hunc, asserit eum a Christo immediate ordinatum. Idem asserit Eusebius, Dorotheus in *Synopsi*, et alii. Hinc a S. Jacobo Ecclesiæ Hierosolymitana dignitatem Patriarchalis Ecclesiæ obtinuit, æque ac Antiochena et Romana, utpote in quibus per se sedit S. Petrus; atque Alexandria, in qua sedit S. Petrus per S. Marcum suum discipulum. Patriarchales enim Ecclesiæ sunt Apostolicæ, et ab ipsis Apostolis fundatæ et institutæ. Porro Hierosolyma non tempore S. Jacobi, utpote mox evertenda a Tito, sed diu postea a Vigilio Papa hanc dignitatem obtinuit, uti dixi *Actor.*, cap. XI, XXV et XXXVI.

Causæ ergo cur S. Jacobus scribat se servum Christi, non Apostolum, sunt variae. *Prima* est studium humilitatis et modestiæ, uti ex eodem B. Virgo vocavi se ancillam Dei, *Lucæ I, 38. Secunda*, quod Apostolus proprie vocetur is, qui missus a Christo, per orbem evangelizatum discurret. Jacobus autem non discurrit per orbem, uti ceteri undecim Apostoli, sed affluxit fuit Judææ et Hierosolymæ, ejusque proprius auctor et Apostolus creatus fuit Episcopus et Pastor. *Tertia*, qua ingens dignitas est, et summi honoris titulus esse servum Christi. Nam, ut ait S. Ambrosius, « Magna dignitas est servum esse potentis: » ergo summa dignitas est servum esse summe potentis, puta Christi, servire enim Deo regere est. Quocirca Apostoli omnibus mundi regnis præferebant servitutum Christi, magisque gloriabantur quod essent servi Christi, quam si fuissent reges totius orbis, inquit Didymus et Œcumenius. Unde et S. Agatha Quintiano presidi dixit: « Multo præstantior est Christiana humilitas et servitus regum opibus ac superbia. » Esse enim servum Christi, est esse servum æternæ sapientiæ, justitiæ, veritatis, bonitatis et omnium omnino virtutum, quæ Christus est, uti recte dixit Origenes.

Quarta, quia ex Apostolis soli S. Petrus quasi primas, et S. Paulus quasi apostolus doctorque omnium gentium, antonomastice Apostoli titulum occuparent. Unde nec S. Joannes, nec S. Judas in suis epistolis se vocant Apostolos. *Quinta*, quia servus Christi idem est quod Apostolus. Servus enim hic non qualem qualem significat, sed hero, puta Christo, fidelissimum, dilectissimum, proximum et intimum, qui ejus res omnes curat, ab eoque quovis gentium ad eas convertendas mittitur, qui sane non alius est quam Apostolus. Hinc Judas exemplo fratris sui Jacobi, pariter initio epistolæ se vocat servum Christi. Denique Sixtus Senensis, lib. VII *Biblioth.*, et Fevardentius hic opinantur nomen Apostoli hic erasum esse ab aliquo falsario, ut, sublato auctore, tolleretur auctoritatem epistolæ. Nam multi codices Latini, Græci, Syri et Arabici habent hic nomen *Apostolus*.

DUODECIM TRIBUBUS QUE SUNT IN DISPERSIONE, — que sunt disperse inter Gentes. Ita Syrus; jam *tribubus*, id est Judæis quibuslibet qui prognati sunt ex duodecim tribubus. Nec enim tribus totæ

disperse fuerunt, sed multi ex singulis tribubus.

Nota: Jacob patriarcha duodecim habuit filios, pariter patriarchas. Quisque enim unam familiam et tribum filiorum et nepotum ex se prognatorum constituit, eique suum nomen attribuit, uti tribus Juda, Levi, Ruben, dicitur familia prognata ex Juda, Levi, Ruben, etc. Inter has duodecim tribus divisa fuit terra sancta sive Judæa a Josue, cap. XV. Ex ea sæpius illæ in captivitate abductæ, et inter Gentes disperse fuerunt, præsertim per reges Assyriorum, Babyloniorum, Syrorum, Egyptiorum et Grecorum. Multi etiam sponte sua e Judæa in exterarum regiones vel lucri, vel quietis, vel parentum, etc., causa abierunt, ibique sedes fixerunt. Insuper Judæi fideles pene omnes, exceptis Apostolis, in persecutione ob S. Stephanum excitata, e Jerusalem ad alias civitates et regiones profugerunt et disperse fuerunt, ut patet *Act. VIII, 2*. Hisce omnibus, ac præsertim dispersis ob necem Stephani, ut censet Beda, Gagneus et Ribera in *Osee*, cap. I, hanc epistolam scribit S. Jacobus (æque ac suam S. Petrus), ut sicut præsentem verbo, ita absentes scripto doceret, corroboraret et exhortaretur ad vitam Christiano dignam. Erat enim ipse proprius Jædæorum Episcopus: unde proprie eorum curam pastoralè egit. Hinc patet *primo*, S. Jacobum hanc epistolam directe scripsisse Judæis fidelibus, indirectè tamen etiam infidelibus, ut vult Beda, consequenter tamen eandem scripsit et fidelibus et gentilitate conversis. Hi enim omnes eandem Christi fidem et vitam, quam hic inculcat S. Jacobus, profitebantur. Addit Lucius Dexter in *Chronico*, plurimos Judæos dispersos fuisse per Hispaniam, iisque maxime hanc epistolam scriptam esse a Jacobo, utpote quem ipse censet fuisse, non Alphaei, sed Zebedei, Hispanorum Apostolum et magistrum, de quo dixi in Proömio.

Patet *secundo*, S. Jacobum non scripsisse hanc epistolam ad decem tribus, que post schisma factum per Jeroboam a duabus, puta Juda et Benjamin, tandem a Salmanasar adductæ sunt in Assyriam, quas Judæi fabulantur Caspiis montibus imperviis concludi et abscondi. Nam S. Jacobus ait se scribere duodecim tribubus: ergo tam duabus quam decem jam dictis scribit.

SALUTEM. — Subaudi optat et precatur: græce est *χαίρειν*, quod tria significat, scilicet *gaudere*, *salvare* et *valere*. Salutantis est vox: unde ea Græci utuntur initio epistolarum, quod imitatus Horatius initio lib. I *Epistol.*

Cæso, inquit, gaudere, et bene regem gerere, Albinovano Musa rogata relet.

Sic et hic *χαίρειν* alludit ad *χαίρειν*, que sequitur, *g. d.* Opto vos gaudere, ut tribulationem que vos occupat, æstimetis non dolorem, sed gaudium.

Porro salutatio Apostolorum et Sanctorum non est aulica et verbalis, sed efficax et realis, sufficient que salute implere eum qui salutatur, uti ex

S. Chryso-stomo dixi *Rom.* 1, sub initium. *Salus* autem pacem, gratiam omnique bonum quod ad salutem presentem et aeternam ducit, complectitur; ac consequenter ipsum Jesum, qui est salus et Salvator mundi. Hoc responsum sit Cajetano, qui hanc salutem (ac consequenter epistolam) profanam, non apostolicam censuit et parvipendit. Nam eadem n° 18 est S. Jacobus et Apostoli in Concilio Hierosolymitano, *Act.* xv, 23. Unde eandem utuntur Pontifices Romani in suis Jubilis et epistolis recitantes; precantur enim et impetrant omnibus fidelibus salutem et apostolicam benedictionem.

Symbolice notat S. Augustinus in *Expos. Epist. ad Rom.*, ante medium, vocem *salus* lingua Punica (que affinis et filia est Hebraea, in qua שלוש *salos* pariter denotat tria) significare facie tacite indicare S. Trinitatem, a qua omnis salus dimanat. « In quorundam, inquit, rusticarum colloquutione, cum alter alteri dixisset, *Salus*, quaevisit (Valerius Episcopus Hipponensis) ab eo qui et latine nosset et punice, quid esset *salus*? Responsum est tria. Tum ille agnoscebat cum gaudium salutem nostram esse Trinitatem, convenientiam linguarum non fortuito sic sentisse arbitratus est, sed occultissima dispensatione divinae providentiae, ut, cum latine nominatur *Salus*, a Punice intelligatur tria; et cum Punice lingua sua tria nominat, latine intelligatur *Salus*. » Subdit S. Augustinus Chananeam, *Math.* xv, cum a Christo postulavit filiae salutem, implicite postulasse S. Trinitatem, ejusque fidem et opem, qua filia non tantum in corpore, sed et in anima salvanda erat.

2. OMNE GAUDIUM. — « Omne, » id est totum, perfectum, plenum, summum. Est enalage quantitatis: ponitur enim totum universale pro toto integro, quod suis partibus completur et integratur, *q. d.* In tentatione et tribulatione nolite tritari, o Christiani, sed gaudere, non quali quali, sed pleno summoque gaudio. Aliqui imperfecti in tribulatione partim dolent, partim gaudent. Illi unum pedem figunt in patientia, alterum in impatientia; S. Jacobus ergo vult utrumque animi pedem figi in patientia, ejusque summo gradu. Tres enim sunt patientiae gradus: *primus*, sustinere patienter; *secundus*, sustinere libenter; *tertius*, sustinere gaudenter. Sic omne sumitur pro toto, *Eccles.* xii, 13: « Deum » ne, et mandata eius observa, hoc est enim omnia nomen, » id est totus homo, *q. d.* Totum hominis bonum consistit in Dei timore ejusque mandatorum observatione; ac proinde totus ipse totisque animi viribus Dei timori et mandatis intendere, seque impendere debet, ut ea impleat, juxta illud Dei mandatum: « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, » *Deuter.* vi, 3.

Secundo, ad omne proprie capi potest, tuncque erit sensus nervosior, *q. d.* Tentatio et tribulatio adeo non est mala, nec fugienda, ut in ea situm

sit omne bonum, ac consequenter omne obiectum omnisque materia gaudii, adeo ut omnis illa quam natura vel Deus per alia bona sparsit, in uno hoc universali et summo tribulationis bono collecta et adunata videatur: ita ut in sola tribulatione magis gaudendum sit, quam si solus omnes mundi opes, honores et voluptates possideres. Unde sequitur tribulationem esse summum bonum hujus vitae: summum enim gaudium nequit esse nisi de summo bono. Tres enim passiones sive affectus sunt, quae pro obiecto habent bonum, nimirum amor, desiderium, gaudium. Amor spectat bonum in genere; desiderium est cupido boni absentis; gaudium est fructus boni praesentis: et quanto majus est bonum, tanto majores sunt hi affectus. Ex adverso affectus hi oppositi, qui pro obiecto habent malum, sunt odium, metus, tristitia. Odium est mali absolute; metus est fuga mali absentis; tristitia est dolor ex tristitia mali praesentis.

Est hoc primum S. Jacobi paradoxum a quo incipit, ut attentionem lectorum conciliet et excitet, utque fideles suo avo a Judeis alisque afflictos, et secularis saeculis affligendis plene consoletur, doceatque quomodo afflictionem capessere, in eaque se gerere debeant, nimirum animum non deiciendo, sed erigendo, non dolendo, sed gaudendo, non conquerendo, sed gratias agendo. Alta est haec sapientia et philosophis incognita, quam S. Jacobus didicit a Christo, qui illum velut arcanam et caelestem e sine Patris in mundum delulit, dicens: « Beati qui persecutionem patuntur, » etc., *Math.* v, 10; ideoque e caelo in carnem descendit, ut eam homines doceret, idque magis exemplo quam verbo. Tota enim vita Christi fuit continua afflictio, crux et martyrium. Paradoxum ergo Christi et Christianismi, a S. Jacobo caeterisque Apostolis praedicatum et praefactum, est: « Tribulatio est summum bonum, ideoque in ea summe gaudendum. » Ignorant hoc praesca sapientes, nescivit hoc Aristoteles, non intellexit Plato, falsum censuit Anaxagoras, stultum Epicurus. Natura enim et naturalis ratio horret tribulationem, quasi naturae et naturalis statui, commoditati ac felicitati inimicam, et e diametro contrariam. Quocirca homo, etiam si totis naturae viribus conitatur, non potest eo assurgere, ut in tribulatione gaudeat, et summe gaudeat: esto nonnulli philosophi in ea se gaudere simularint et finxerint, ut virtutis patientiae et constantiae nomen, famam et fumum inanem apud homines occuparentur. Hinc illud Catonis ad milites suos in Africa cum arenis et serpentibus luctantes, apud Lucae num:

— Serpens, sitis, arbor, arena,
Dulcia virtuti: gaudet patientia duris.

Vere Tertullianus, lib. *De Patientia*, cap. xvi. « Christiana, inquit, patientia caelestis et vera, Gentium falsa et probrosa, quae tanti boni nomen

falsis operationibus occupant: patientes rivalium, et divitum, et invitorum, impatientes solius Dei vivunt. » Et S. Cyprilianus, lib. *De Patientia*: « Apud Gentiles, ait, tam falsa est patientia quam sapientia. »

Christus ergo sua doctrina et gratia supernaturali naturam adeo alie evehit, ut contra naturam de malo natura, puta de tribulatione, gaudeat; ideoque permittit lapsam Adae in peccatum, et per illud in mortem, omnemque tribulationem, ut in ea ostenderet, quasi peritissimus et potentissimus medicus, vim gratiae suae, quantumque pharmacum sit patientia christiana. Haec enim in statu iracundiae, utpote immuni ab omni tribulatione, locum habere, cerni et demonstrari non potuisset. Plus ergo virtutis a Christo accepimus, quam in Adamo perdidimus, ut ostendi ex Apostolo, *Rom.* v. Quocirca S. Hieronymus in illud, *Epist.* v, 20, *Gratias agentes semper pro omnibus*, sic ait: « Christianorum propria virtus est, etiam in his quae adversa putantur, gratias agere creatori. Juxta Apostolum haec virtus est maxima, ut in ipsis periculis atque miseriis gratiae Deo referantur, et semper dicamus: Benedictus Deus, minor me scio sustinere quam mereor; haec ad mea peccata parva sunt: nihil mihi dignum redditur. Hic animus Christiani est, hic crucem suam tollens sequitur Salvatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant: quem, ut ait Flaccus, si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. »

Antesignanus hujus in tribulationis proelio gaudii, fuit Christus, qui anhelans ad crucem gaudibat: « Baptismo habeo baptizari; et quomodo coarctor usque dum perficiatur? » *Luc.* xii, 30.

Primiplus fuit S. Petrus, qui *epist.* 1, cap. iv, vers. 13: « Communicantes, ait, Christi passionibus gaudele, ut et in revelatione gloriae ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriae et virtutis Dei, et qui est ejus Spiritus, super vos requiescit. »

Signifer est S. Paulus: « Gloriamur, inquit, in tribulationibus, » *Rom.* v, 3. Et: « Placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo, » *II Cor.* xii, 10. Et: « Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo, » *Galat.* vi, 14. Paulus ergo hoc amore et gaudio crucis, in Christum crucifixum transformatus videbatur. Sic et S. Franciscus; unde et ab eo stigmata quinque vulnerum eidem impressa sunt. Paulus, inquit Chrysostomus, hom. 4 in *II ad Cor.*: « Cum videret quasi nivis cumulos, tentationes quotidie ingruentes, non aliter quam si in medio paradiso vixisset, ita gaudebat gestiebaturque; ac proinde ut qui hoc tenetur gaudio gaudet, non potest ab animi perturbatione vinci, ita qui hoc non tenetur gaudio, a quibuslibet facile capi vincique potest; ac prorsus huic idem evenit, quasi si quis

arma gestans imbecillia, qualibet levi plaga vulneraretur: nullum armaturae genus validius, quam gaudere secundum Deum. »

Centurio est S. Jacobus hic, caeterique Apostoli, qui, ut ait Lucas, *Act.* v, 41, « ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. » Vide ibi dicta. Unde S. Bernardus, serm. *De Tricipiti genere boni*: « Non modo patienter, inquit, sed et libenter, verum et ardentur ad tormenta, sicut ad ornamenta, ad pomas, sicut ad delicias B. Andreae properabat. »

EXISTIMATE. — *irizata*, id est *arbitramini, ducite, putate*; Syrus, *להבה* *leheve*, id est *habentis, q. d.* Hoc gaudium situm est non in sensu nature: haec enim in tribulatione sentit dolorem, sed in rationis per fidem et gratiam illuminatae et roboratae existimatione, dictamine et iudicio, quod varias naturae tentatae et afflictioe graves considerationes et causas, quas mox recensebo, suggerit, ob quas in tentatione ad gaudium sese excitare debeat. Vere Seneca, *epist.* 78: « Levis est dolor, si nihil illi opinio adfecerit. Omnia ex opinione suspensa sunt (1). »

CUM IN VARIAS TENTATIONES. — Uni enim tentationi succedit alia et alia, alterius saepe generis et materiae, sicut fluctus succedit fluctui, ventus vento, annulus annulo in catena, adeoque plures saepe simul hominem invadunt. « Tentatio enim est vita hominis super torram, » ut ait *Job*, cap. vii, vers. 4, juxta Septuaginta. Quocirca Joannes Pius Mirandula spiritali pugnae dans arma duodecim, inter ea *seximum* assignat: « Una tentatione superata aliam expectet, cum demon semper circumeat. *Septimum*: Non tantum diabolus vincendus est, sed faciendus cum tentatione proventus, ac tentatio, v. g. superbiae, accipiendi ut ad humilitatem adhortatio et invitatio. *Octavum*: Dum pugnas, pugna quasi perpetuam deinde pacem habiturus, quia saepe hoc generosis animis Deus largitur; sed cum vicisti, geras te quasi mox pugnaturos. *Undecimum*: Cogita dulcis esse vincere tentationem, quam ire ad peccata; atque ita compara dulcedinem victoriae cum dulcedine peccati, non pugnam cum voluptate. »

TENTATIONES INCIDUNT. — Queres, quidnam hic proprie tentatio significet? Respondeo primo, tentatio idem est quod afflictio et tribulatio, puta paupertas qua premebantur primi fideles, fames, morbus, infamia, aestus, frigus, caeteraque adversitates et erumnae, sive a Deo, sive a demone, sive ab hostibus, sive ab amicis, sive a natura, sive aliunde immissa. Haec vocantur tentatio, quia tentant et explorant hominis virtutem, patientiam et robur.

Secundo, magis proprie et directe, S. Jacobus

(1) « Omne gaudium, » id est rem vel materiam summi gaudii; est metonymia. Ita Cicero, xii, 13 ad *Atticum*, de Bruti litteris quibusdam: « Multas mihi lacrymas attulerunt. »

tentationem vocat hic persecutionem, quam suo revo fideles patiebantur a Judeis aliusque infidelibus. Ut enim illos in ea corroboret, scripsit hanc epistolam, ideoque statim a tentatione hac orditur. Huc refer labores, fatigationes, pericula, innumerasque molestias et difficultates, in quas incidabant, imo sponte se conjiciebant Apostoli primique fideles causa Evangelii, ut scilicet illud toto orbe predicarent et propagarent.

Tertio, tentatio hæc extendi potest ad veram tentationem dæmonis externam, et internam carnis sive concupiscentiæ. Hæc enim proprie vocatur tentatio, quæ hominem ad peccatum tentat et sollicitat, et de hac subdit Jacobus, vers. 13: « Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur. » Adde tribulationem quamvis pari modo esse tentationem proprie dictam, quia hominem ad pusillanimitatem, impatientiam, iram aliaque peccata sollicitat. Unde de hac concludit, vers. 12, dicens: « Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. »

Quæres secundo, cur in tribulatione et persecutione Christiano sit gaudendum, non taliter qualiter, sed omni summoque gaudio? adeoque cur tribulatio sit summum bonum, in quo felicitas Christiani in hac vita sit? Respondeo primo, quia tribulatio avellit nos ab hoc sæculo, ejusque amore, illecebris et blandimentis, « ne viam pro patria diligamus, » ut ait S. Gregorius, lib. XIII *Moral.* xxi: « et ne viator tendens ad patriam, stabulum pro domo diligat, » ait S. Augustinus, in *Sent.*, sent. 186. Vero Seneca ad Lucilius: « Quantum possumus a lubrico recedamus: in sicco parum firmiter stamus. » Et *epist.* 93, in fine: « Quasi inter se contraria sunt, bona fortuna et mens bona: ita melius in malis sapimus, secunda rectum auferunt. » S. Chrysostomus, hom. 14 ad *Populum*: « Dormitantes nos, inquit, expergefaceret solet, et religiores faceret festationum natura. »

Secundo, quia tribulatio signum est filiationis, electionis et predestinationis Dei: « Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, » *Hebr.* xii, 6. Unde S. Augustinus, lib. *De Pastor.* 6. Unde S. Augustinus, hom. 14 ad *Populum*: « Si, inquit, exceptus es a passione flagellorum, exceptus es a numero fidelium. » Et S. Ambrosius, lib. 1, *epist.* 4, patientiam tribulationum vocat *matrem fidelium*. Unde angelus ad Tobiam, cap. xii, vers. 13: « Ego obtuli, inquit, orationem tuam Domino: et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. » S. Chrysostomus, hom. 32 in *Gen.*, « Ne existimemus, inquit, esse signum quod nos dereliquerit, et despiciat Dominus, si tentationes nobis inferantur; sed hoc maximum sit in nobis inflicium quod Deus nostri curam gerit, quia peccata expurgat, et lutam ac exercendi materiam nobis proponit, ut si quod nostrum est declinemus, largiori dignetur nos cura. Quod cum

scimus, non tristemur in tentationibus, sed gaudeamus cum B. Paulo dicente: Nunc enim gaudeo in afflictionibus, » *Coloss.* i, 24. Idem S. Chrysostomus in dictam Apostoli, *Habentes autem eundem spiritum*: « Hoc generose, inquit, ac amanti animæ officium est, afflictiones et adversitates ferre generose, tolerare tentationem; neque insuper gratias agere ei, qui se tentari permittit, demum summæ fortitudinis est animique vigilantis, et quæ omnibus humanis affectibus superior sit. » Unde S. Ephrem, lib. *De Fide*, tom. 1: « Christianus, inquit, inter diversas tribulationes et tentationes stet, sicut inens, qui licet semper verberetur, non tamen dat tergum, neque concavitatis formam in se recipit, sed eadem semper manet. Pro munitione ac castro semper Christus Dominum habet, ad eumque belli tempore confugiat, dicatque: Esto mihi in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum me facias. »

Tertio, quia tribulatio Christo crucifixo, Dei unigenito nos assimilat, ejusque opem accersit. Nam « non habemus Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato, » ait Paulus, *Hebr.* iv, 15. Christianum ergo nullibi nisi in cruce Christi gaudere et gloriarum cum S. Paulo docet. Tot enim bona Deus abscondit et concludit in cruce Christi et Christianorum, ut ea scrutans Paulus passim in epistolis obstupescat. Rursum Christus sua cruce dilectat nostras crucis, adeoque non tam nos, quam ipse in nobis patitur. Quocirca S. Ephrem cruceam gestabat in fronte, et serm. *De Cruce* magnificæ ei dat elogia, quæ recitavi *Ezechiel.* ix, inter quæ præcipua et huic loco apposita sunt hæc: « Crux spes Christianorum, crux resurrectio mortuorum, erux afflictorum consolatio, erux triumplus adversus dæmones, erux desperatorum spes, crux oppugnationum murus; crux infantium custos, virorum caput, senum corona, regum magnificentia. Crux Prophelarum prædicatio, Apostolorum comes, Martyrum gloriatio. Crux virginum pudicitia, sacerdotum gaudium, Crux Ecclesiarum firmamentum et orbis terrarum securitas. Crux imbecillorum fortitudo, ægrorum medicina, monachorum fiducia. »

Quarto, quia tribulatio tollit duo summa hominis mala, scilicet peccatum et concupiscentiam. Est ergo summum hominis bonum: est enim ipsa penitentia pro peccatis commissis, est et antidotum contra futura, quia directe adversatur concupiscentiæ. Sicut ergo sal conservat carnes a putredine, ita tribulatio conservat corpus et animam a concupiscentia et peccato. Ideoque Deus tot tribulationibus vitam nostram opplevit, quia illæ in statu hoc nature lapsæ et corruptæ, ad eam erigendam et sanandam sunt utiles, imo plane necessariae; ideoque unicum ejus sunt remedium summumque bonum. Nonne gauderet

Japis, si sensum haberet, quod scalpello politur, fiatque statua elegans regis? lignum, quod runcina levigetur, fiatque thronus principis? papyrus, quod lixivio perficitur et emundetur? etc. Atque gauderet: ita prorsus justo gaudendum est in tribulatione. « Quod enim est ignis auro, lima ferro, scalpulum lapidi, cauterium cancro, runcina ligno, lixivium panno, ventilabrum tritico, sal carni, fornax panis, malleus contignationi, hoc justo est tribulatio. » Hinc tribulatio est tritura Dei, itaque dicitur est a tribula, quæ segetes tribulantur et triturantur, *Isai.* cap. xxi, vers. 20. Audi S. Augustinum, *De Tempore barbar.*, iii: « Si aurum es, quid times paleam, quid times ignem? Simul quidem eritis in fornace, sed ignis paleas in cineres vertet, tibi sordes tollat. Si frumentum es, quid times tribulam? Non apparebis qualis antea eras in spica, nisi tribula conterendo a te separaverit paleas. Si oleum es, quid times pressuram preli? Non declarabitur species tua, nisi etiam pondus lapidis a te separaverit amurcam. » Unde B. Antiochus, *hom.* 79: « Sicut cera, ait, nisi recalescat, aut permolliat, non facile in se recipit sigilli impressionem: ita et homo, nisi laborum et multivarie infirmitatis probetur exercitio. » Hoc est quod ait Dominus, *Isai.* xlviii, 9: « Laude mea infrenabo te, ne intereas: » laude, id est tribulatione; hæc enim est frenum concupiscentiæ, ideoque laus Dei. *Et Thren.* i, 13: « De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudit me: expandit rete pedibus meis. » Tribulatio enim est rete Dei, quo homines piscatur, et vivos ad se trahit. Tribulatio est disciplina generis humani, uti fusc ostendit noster Gresserus, lib. *V. De Cruce*, cap. xxii et sequent. Quocirca nullam gratiam dat Deus hominibus, nisi prævia tribulatione, ut ait S. Marcus anachoreta.

Quinto, quia si in tribulatione tristeris et doleas, auges tribulationem et dolorem, ac minus meritis pro mixtionem minoris patientiæ, vel impatientiæ. Sin autem in ea gaudeas et exultes, minus tribulationis sensum, et auges meritum per incrementum patientiæ. Summus enim actus gradusque patientiæ est, pati exultanter. Si ergo sapias, tribulationem animose excipe cum gaudio, non torpide et invite cum tristitia: sic enim minus tibi poenam, et augetur coronam.

Sexto, quia tribulationes omnibus virtutibus, quæ in arduo sitæ sunt, uberem materiam et exercitium suggerunt: virtutes autem gaudent, cum occasione et objectum habent, in quod sum vigorem exerant summeque deus ostendant. Unde Philo, lib. *De Querenda cognit.* *erud. gram.*, asserit animam festum agere, quando emulando res optimas capessit laborem, quo ad perfectionem contendat: quare virtutem amanti dulcescere laborem, tribulationes esse gaudio et voluptati.

Septimo, tribulatio facit ho
culo majorem, ut in celo res et spes suas

ponat, quasi aquila despiciat hoc terræ punctum, omnesque in eo fortuna flatus, fluctus et ludibria videat et rideat, juxta illud *Isai.* L, 14: « Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hæreditate Jacob patris tui. » Vide ibi dicta. Vidit hoc per umbram Seneca, lib. *De Provid.*, cap. iv: « Prospere, ait, in plebem et villa ingenia deveniunt, at calamitates terroresque mortalium sub jugum mittere, proprium magni viri est. » Et cap. v: « Militares viri gloriantur vulneribus, calamitas virtutis occasio est: dux lætissimos militi, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis. Præceptores plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Numquam virtutis molle documentum est. Verberat nos et laecerat fortuna: patiamur, non est sævitia; certamen est. » Et cap. vi: « Labor optimos citat. Ignis aurum probat, miseria viros fortes. Vido quam alte ascendere debeat virtus. » Nazianzenus, *epist.* 64 ad *Philagrium*, laudat illud Stoicorum: « Vir bonus beatus est, etiam in Phalaridis tauro concremetur. » Præclare Gerson, parte 2, serm. *De Omnis Sanctis*: « Ut, inquit, arca Noe, quo magis abundavit aquæ diluvii, tanto altius ferebatur: sic mansuetus animus, quo majores erunt tribulationis aquæ, tanto erit exaltatus. »

Quocirca animæ generose Deumque fervide amanti nil optabilius est, nil jucundius, nil dulcius quam multa pro eo pati. Cujus rei causa est multiplex; sed maxime triplex. Prima, quod animæ sanctæ intente amant Deum: amorem autem in eum nulla in re magis ostendere possunt, quam si pro eo dura patientur vel agant. Rursum vident Christum pro se tanta passum: ut ergo eum imitentur, utque ei vicem quam possunt reddant, et amorem amoris rependant, desiderant pati cum eo et pro eo, sicut crucis et dolores, dicuntque cum S. Ignatio: « Amor meus crucifixus est. » Ita S. Laurentius ad tyrannum: « Para, ait, equuleos, bestias, ignes, craticulas, et quidquid tormentorum excogitare potes: hæc omnia aveo et ambio. Non est famelicus qui ita desideret cibum, sicut ego tormenta tua. Illa ergo expedi, et famem meam exsatis. » S. Xaverius cum Gentiles eum persquerentur ad necem, ideoque subinde in arboribus pernoctaret, item in naufragiis, cum in medio mari natans fluctibus jactaretur, orabat: « Domine, ne hanc crucem mihi auferas, nisi majorem immittas. » Quocirca ita cœlestibus consolationibus affuebat, ut eas non capiens exclamaret: « Satis est, Domine, satis est; » in tribulationibus vero: « Non satis est, Domine, non satis: da plus pati. » Ita P. Lucena in ejus Vita, lib. I, cap. vii. Edmundus Campianus, primus in Anglia e Societate martyri, vere Campianus, id est pugil Christi, audita sententia mortis, Deo sibi que gratulando cecinit: « Te Deum laudamus; » ac protractando ad supplicium in theatro consistens: « Spectaculum, inquit,

facti sumus mundo, angelis et hominibus. Gaudeo et gratulor mihi de hac felici sorte, quod martyr moriar: nunc vivo, nunc triumpho. » Quare instat Samsonis, qui plures moriens quam vivens occidit, plures in morte quam in vita, suo zelo et martyrii exemplo ad fidem orthodoxam convertit, uti habet ejus Vita. Eximius et choragus in hac re fuit S. Andreas, qui, visa cruce sibi parata, jubilans exclamavit: « O bona crux, que decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quesita et aliquando cupienti animo preparata: accipe me ab hominibus, et redde me magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit. »

Secunda, quod Deus eos qui amore sui patiuntur vicissim amplectatur, soletur, et fel passionis melle consolationis divine dulcorat. Id experti sunt Martyres, qui in equulis et tormentis letitia gestiebant, hymnos et laudes Christo canebant. Id experiuntur omnes, qui libenter adversa pro Deo sustinent. Ita Psaltes: « Secundum multitudinem, inquit, dolorum meorum in corde meo consolationes tue lætificaverunt animam meam. » *Psalm.* xciii, 49; et Paulus: « Sicut abundant passionem Christi in nobis, ita et per Christum abundant consolatio nostra, » *II Cor.* i, 5. Mensura ergo passionis, mensura est consolationis, et quo major passio, eo major accedit consolatio. Id experti sunt Martyres in Mara dedit lignum, quod dulcorat aquas amaras. *Exodi* xv, 23. Lignum hoc figura fuit crucis Christi, que omnes adversitatum amaritudines dulcorat, ut ibidem dixi. Qua de causa Sancti cruce non tolli, nec mitigari, sed augeri postulabant, dicentes illud Pii V Pontificis, acerbis calculi doloribus afflicti: « Domine, auge dolorem, auge et patientiam. » Ita S. Teresia orabat: « Da aut pati aut mori. Vitam enim meam aliud esse nolo, quam te amare, pro te laborare, pro te pati. » Alia Sancta dicebat se non desiderare brevem vitam et celere mortem, quia in cælo nulla est passio: desidero diu pati pro amore Dei, non tantum martyria, sed et motus, calumnias, infortunia et quævis adversa. Amanti ergo dulcis est virtus, dulcis patientia, dulcis fortitudo, aiebat Cato. Divinius S. Marcus et Marcellianus: « Nunquam tam jucunde epulati sumus, quam hæc libenter Christi causa perferimus. »

Tertia, quod cogent passionem esse modicam et brevem, ac mox pro ea se recepturos immensam et æternam gloriam. Habent enim illud præmeditatum: « Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, que revelabitur in nobis. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, » *II Cor.* iv, 17. Ita S. Stephanus videnti cælos apertos, Christumque coronam celestem oscitantem, lapides torrentis dulces fuerunt. Ita S. Franciscus: « Tanta, ait,

est gloria quam expecto, » ostensis pedibus et pectore. Sentiens pedes quidem dolere, sed pectus animumque dolore vacuum esse.

Hæc omnia veriora et majora sunt in ea tentatione, que oritur ex persecutione, de qua proprie loquitur S. Jacobus. Huic enim propria materia gaudiorum est multiplex.

Prima, quod talis patitur ob fidem; ejusque sit pugil et defensor, aut ob justitiam: quilibet Christus dicit: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, » *Matth.* v. Talis ergo est hyperaspis, athleta et propugnator primæ et divinæ veritatis, veræ religionis, ac sanctæ Ecclesiæ, pro iisque opes, vires et vitam dat præde, totis viribus dimicat, et sæpe occumbit; quod longe dignius et divinius est quam pro rege, patria et republica dimicare et occumbere. Unde S. Augustinus in *Psalm.* lxxvii: « Martyres, ait, in Ecclesiis summum locum tenent, atque apice sanctæ dignitatis excellunt. » Et S. Basilius, *hom. in 40 Martyres*: « O sanctum, inquit, chorum! o sacrum ordinem! o cuneum inexpugnabilem! o communes generis humani custodes, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, flores Ecclesiarum! »

Secunda, quod patitur pro Deo ejusque lege, honore et amore. Unde facit se victimam nobilissimam et holocaustum Deo, immolans ei corpus, sanguinem, vitam et mortem, juxta illud *Sop.* iii, 6: « Tanquam aurum in fornace probavit eos, et quasi holocausti hostiam accepit eos. » Deum ergo mire honorat, æque ac delectat patiens; ac vicissim Deus ejus quasi hostiæ sibi devotæ et consecrate, possessionem capit, imo cum ipso et in ipso patitur, vincit et triumphat. Unde S. Hieronymus *ad Hedibiam*, *Quest.* XII: « Triumphus Dei, inquit, est passio Martyrum et pro Christi nomine cruoris effusio, et inter tormenta letitia, etc. Hic triumphus est Dei Apostolorumque victoria. » Quocirca martyrium ex singulari Dei privilegio omnia peccata, quantumvis multa et enormia expiat, omnesque penas ei debitas abolet, martyremque illico in cælum transmittit. « Hoc est baptisma in gratia majus, in potestate sublimius, in honore pretiosius. Baptisma, in quo angeli baptizant. Baptisma, in quo Deus et Christus ejus exultant: quod fidei nostræ incrementa consummat, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat, » ait S. Cyprianus *ad Fortunatum*, *præfat. De Exhort. Martyr.*

Tertia, quod Christo amoris vicem reddat, reponendo illi corpus pro corpore, sanguinem pro sanguine, vitam pro vita. Unde S. Chrysostomus, *hom. 4 in epist. ad Phil.*: « Pro Christo pati, inquit, minus est majoris administrationis, quam sit revera mortuos suscitare, et signa miranda patrare. Nam illic quidem debitor sum, hic vero debitorum habeo Christum. » Basilius, *Seleucia Episcopus*, in Vita S. Thecle scribit eam post superatas pro Christo bestias, ignes, carceres, etc.,

nihil enim illinc huc pervenit, » ostensis pedibus et pectore. Sentiens pedes quidem dolere, sed pectus animumque dolore vacuum esse.

Hæc omnia veriora et majora sunt in ea tentatione, que oritur ex persecutione, de qua proprie loquitur S. Jacobus. Huic enim propria materia gaudiorum est multiplex.

Prima, quod talis patitur ob fidem; ejusque sit pugil et defensor, aut ob justitiam: quilibet Christus dicit: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, » *Matth.* v. Talis ergo est hyperaspis, athleta et propugnator primæ et divinæ veritatis, veræ religionis, ac sanctæ Ecclesiæ, pro iisque opes, vires et vitam dat præde, totis viribus dimicat, et sæpe occumbit; quod longe dignius et divinius est quam pro rege, patria et republica dimicare et occumbere. Unde S. Augustinus in *Psalm.* lxxvii: « Martyres, ait, in Ecclesiis summum locum tenent, atque apice sanctæ dignitatis excellunt. » Et S. Basilius, *hom. in 40 Martyres*: « O sanctum, inquit, chorum! o sacrum ordinem! o cuneum inexpugnabilem! o communes generis humani custodes, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, flores Ecclesiarum! »

Secunda, quod patitur pro Deo ejusque lege, honore et amore. Unde facit se victimam nobilissimam et holocaustum Deo, immolans ei corpus, sanguinem, vitam et mortem, juxta illud *Sop.* iii, 6: « Tanquam aurum in fornace probavit eos, et quasi holocausti hostiam accepit eos. » Deum ergo mire honorat, æque ac delectat patiens; ac vicissim Deus ejus quasi hostiæ sibi devotæ et consecrate, possessionem capit, imo cum ipso et in ipso patitur, vincit et triumphat. Unde S. Hieronymus *ad Hedibiam*, *Quest.* XII: « Triumphus Dei, inquit, est passio Martyrum et pro Christi nomine cruoris effusio, et inter tormenta letitia, etc. Hic triumphus est Dei Apostolorumque victoria. » Quocirca martyrium ex singulari Dei privilegio omnia peccata, quantumvis multa et enormia expiat, omnesque penas ei debitas abolet, martyremque illico in cælum transmittit. « Hoc est baptisma in gratia majus, in potestate sublimius, in honore pretiosius. Baptisma, in quo angeli baptizant. Baptisma, in quo Deus et Christus ejus exultant: quod fidei nostræ incrementa consummat, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat, » ait S. Cyprianus *ad Fortunatum*, *præfat. De Exhort. Martyr.*

Tertia, quod Christo amoris vicem reddat, reponendo illi corpus pro corpore, sanguinem pro sanguine, vitam pro vita. Unde S. Chrysostomus, *hom. 4 in epist. ad Phil.*: « Pro Christo pati, inquit, minus est majoris administrationis, quam sit revera mortuos suscitare, et signa miranda patrare. Nam illic quidem debitor sum, hic vero debitorum habeo Christum. » Basilius, *Seleucia Episcopus*, in Vita S. Thecle scribit eam post superatas pro Christo bestias, ignes, carceres, etc.,

Deum orasse pro perseverantia, « etiamsi, inquit, in singulis dies mihi cum igne, belluis, vinculis, carceribus rem esse contingat: adeo mihi omne etiam mortis et discriminis genus pro pietate subeundum, ipsimet paradisi delicias epulisque instructissimis potius ducitur: tantummodo digna que pro te et nomine tuo cruciatus tolerare semper possim, habear. »

Quarta, quod subeat martyrium, qui est nobilissimus actus fidei, charitatis, religionis, fortitudinis, ac proinde nobilissimum in cælo et terra dat palmam et coronam. Vide dicta *Gen.* xi, 42, et Tertullianum in *Scorpiaco*, Cyprianam, *De Exhortatione Martyris*, et epist. *ad Margres*. Quocirca Martyres in tormentis non tantum exultabant, sed etiam quo magis illa crescebant, eo magis pariter crescebat exultatio, ut videntur sibi esse in atris et ingressu cæli. Unde videntes eos, etiam carnicæ et præses, stupebant, multique ad Christum convertebantur, alii indignabantur et frendebant, magisque torquebantur eorum gaudio, quam eos ipsi suis supplicis torquebant. « Insultabant, inquit S. Ephrem in *Encomio Martyrum*, iudicibus, quasi sensus doloris expertes, et quasi in alienis corporibus patenter, dicentes: Si graviora habetis tormenta, admove te nobis. Hæc enim nullius momenti sunt. Ignis vester frigidus apparet, tormenta inefficacia, percussores imbecilles, gladii vestri sunt ligna marida: nihil quod nostræ respondeat et promptifidini et alacritati habetis, ad plura et majora toleranda consistimus. » Et inferius: « Non rogus ardens, non stridens flamma, non ignitæ sartagine, non olla ebullientes, non candentes laminae, non ferratarum ungarularum dentes, etc., deterruerunt animosissimos ac fortissimos Christi milites, etc. Cæsi quippe magno cum gaudio verberum ictus, et inter tormenta letitias excipiebant. Nam cum lictorum manus eorum membra torquerent, visceraque nudarent; non tristi eos facie aspererunt, neque inter tormenta gemitum ediderunt; verum hilariorum ac lætiorum vultu gaudia interna testati sunt: quippe quibus illi cruciatus pro consolatione erant ac requie; afflicti, tentati, verberati, exquisitisque tormentis cruciati? Num toto corde ac tota mente semper dilexerunt? Et paulo post: « Læta quippe ac jucunda vobis fuit futurorum expectatio, quæ vos ita animavit et corroboravit, ut singulis horis nova vobis et aciora adhiberi cuperetis supplicia, neque ullis satiari poteritis. »

Denique passio et patientia non est in cælo nec paradiso, sed est in terra et statu lapsa. Per patientiam ergo homo superat non tantum Adamum, sed et angelos: angeli enim status felicitior, sed patientis est fortior. Quare S. Laurentius, v. g., fortior fuit angelis, qui pati nequeunt; fortior inquam, per patientiam, non unquam et simplicem, sed variam et multiplicem. Hæc eximia sunt tribulationum et persecutionum bona et gau-

zia, atque ideo ambienda et invidenda; adeoque si in angelos cadere posset invidia, utique invaderent nobis tanta passionis et patientia dona; quin et homines beati, si tritari possent, de hoc uno tristerentur, scilicet quod non plura pro Deo passi sint, nec amplius pro eo pati possint. Cum ergo mane evigilamus, gaudeamus et jubilemus Deo, quod diem illum nobis fecerit illucscere, quo multa ejus amore pati, multosque ei patientia, meritorum et virtutum cumulos offerre possumus; uti S. Mechthildem a Beatis sibi apparentibus edocuit et monitum fuisse, in gestis ejus legimus, idemque de ea refert L. Blossius, lib. IV *Spirit. grat.*, cap. IV. « Omne ergo gaudium existimate, fratres, cum in varias tentationes inciditis. »

Quæres tertio, quomodo licite possit gaudere Christianus in proprie dicta tentatione concupiscentiæ, v. g. fornicationis, gula, superbiæ, cum eam fugere et deprecari nos jubet Christus, ut oremus scilicet: « Et ne nos inducas in tentationem? » Respondeo: licet tentationem, ait S. Augustinus, *epist.* 121, cap. XI, qui enim consentit, non qui sentit, inducitur in tentationem. Unde S. Bernardus, *De Inter. domo*, ait: « Molestia est lucta, sed fructuosa, quia si habet penam, habet et coronam: non nocet sensus, ubi non est consensus; imo quod resistentem fatigat, vincens coronat. » Secundo, jubet simul orare, ut Deus amoveat a nobis tentationes, præsertim graviores et periculosiores. Homo enim memor et conscius suæ imbecillitatis, ac periculi consensus quod ingerit tentatio, communiter eam vitare et deprecari debet, non optare, vel accersere, uti exponunt et docent Tertullianus, Cyprianus, Nyssenus et Chrysostomus in *Orat. Domin. Nunc*.

Dico primo: Licet communiter oporteat fugere et deprecari tentationem ob periculum lapsus, ex humili agnitione fragilitatis nostræ, tamenposito quod Deus velit nos eam subire et pati, subeunda est cum gaudio, tum ut voluntati divinæ nos magis conformemus, tum ut eam facilius sustineamus et vincamus, tum ut demonem, qui eam suscitavit, fortius profligemus. Nulla enim re ita vincitur demon, ac lætitia spiritali et gaudio, uti aiebat S. Antonius. Hujus rei symbolo de Machabæis in victis, imo hostium numerosissimorum victoribus, dicitur I *Machab.* III, 2: « Et præliabantur prælium Israel cum lætitia. » Hæc enim lætitia demonem intimidat et dejicit, spernque vincendi et nocendi ei admittit. Nam, ut ait S. Augustinus, lib. XX *De Civit.*, VIII: « Demon est quasi canis a Christo ligatus, qui latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem: persuadere enim potest, precipitare non potest: spem autem persuadendi amittit, cum videt hominem in tentatione constantem, generosum, lætum et hilarem. » Audi S. Antonium in hoc genere exercitissimum: « Si quod, inquit,

in pectoribus nostris male mentis et pavoris semen invenerint demones, mox quasi latrones qui deserta obtinent loca, cæptos cumulant timores, et crudeliter imminentes infelicem vexant animam: sin autem alacres fuerimus in Domino, et futurorum nos bonorum cupido succenderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullas demonum ad expugnandum valebit accedere. » Ita S. Athanasius in ejus Vita. Quocirca S. Jacobus non ait: Optate tentationes, uti notat Abulensis in S. *Matth.* cap. IV, Quæst. LXX, sed caute dicit: « Cum in varias tentationes inciditis, gaudium existimate, » q. d. Nolite vos ulterio injicere in tentationes, sed ubi incidieritis, sustinete eas cum gaudio. Ita Salmeron.

Dico secundo: Tentatio, quatenus sollicitat ad peccatum, appetibilis non est: sic enim proxima est causa peccati, quod summe est odibile; quatenus vero eadem est materia luctæ et victoriæ, angendeque virtutis et meritorum, appetibilis est, præsertim a viris generosis in Dei spe et amore defixis. Ita Dionysius Carthusianus, lib. *De Remed. tentat.*, art. 7. Hinc David *Psal.* XXV: « Proba me, Domine, inquit, et tenta me; ure renes meos et cor meum: » multa enim, eaque grandia bona confert tentatio. Præter enim generalia illa quæ de tribulatione jam recensui, particularia tentationum commoda sunt hæc. *Primum*, quod virtutem explorat et corroborat. « Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis, » ait *Eccl.* cap. XXVII, 6. Sicut ergo vasa figuli, si habent rationem et sensum, appelerent igne excoqui, ut eo perficerentur et solidarentur: ita justis, Dei gratia et virtute suffulti, possunt flammam tentationis cupere, quæ in eis quidquid impurum est excoquat et in virtute corroboret. Sicut enim in hieme et frigore calor per antipéristasim sese intendit, ita pariter virtus cum tentatione collectans sese intendit: perinde ut pugil omnes vires exerit, quando cum acri antagonista ei congrendiendum est. Unde Julius Cæsar optabat fortissimos hostes, ut in eos virtutem suam exerere et ostendere posset, utque eos debellans gloriosorem nancisceretur victoriam; et Cato censuit Carthaginem non esse delendam; ut ipsa Romanis daret juge armorum exercitium; ne otio effimarentur, eisque jugis esset eos virtus. « Marce enim sine adversario virtus. » Hinc tentatio libidinis, gula, superbiæ, etc., in Sanctis qui eam resistunt, magis auget firmitate castitatem, sobrietatem, humilitatem, etc. Eleganter et vere S. Cyprianus, lib. *De Bono pudicitie*: « Nihil, ait, animi fidelem sic delectat, quam integra immaculati pudoris conscientia. Voluptatem vicisse, voluptas est maxima: nec ulla major est victoria quam quæ de cupiditatibus refertur. »

Secundum, quod tentatio sit eos virtus, mentis industrium Deique amorem exacuens, perinde ac eos acuit aciem gladii, et aqua modica injecta in ignem, eum magis accendit. Hinc Apostolus ait:

« In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, qui semper omnia manibus Dei committimus. » *Rom.* VIII, 38. Sanctus ergo optans tentationem, optat bellum, in quo gratia Dei vincat: querit pugnam, in qua a Domino adjutus, hostem prosternat; desiderat occasionem, qua se fidelem Domino ostendat; ambit tentationem, in qua suam in Dei obsequio et amore constantiam toti mundo, angelis et hominibus manifestet. Ita miles optat prælium, ut suam fortitudinem et fidelitatem suo duci commendet, ut gloriosam victoriam, nomen, spolia et opes sibi pareat: sic et Sanctus, Dei amore fervens, optat tentationem, ut cum ea duellans, ostendat quam Dei sit amans, et in ejus amore fidelis et constans, ut luctando vires exerat, virtutes auget, et meritorum acervos accumulat. Nam, ut ait S. Leo, serm. 1 *De Quadrag.*: « Nulla sunt sine tentationum experimentis opera virtutis, nulla sine perturbationibus fides, nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria. Si volumus superare, pugnandum est. »

Tertium, quod tentatio hominem virtutibus illustrem deprimat, et in humilitate Deique timore contineat, ne in superbiam erectus, omnia secum perdat. Ita Paulus: « Ne magnitudo, inquit, revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee angelus Satane, qui me colaphizat, » II *Cor.* XII, 7. Et *Eccl.* II, 4: « Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino tribulationis. » Et *Sapient.* III, 5: « Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. » Præclare S. Gregorius, lib. II *Moral.*, XXXVII: « Mira, ait, hoc nobiscum dispensatione agitur, ut mens nostra culpe nonnunquam pulsatione feriatur. Nam esse se magnarum virum homo crederet, si nullum unquam earumdem virum defectum intra mentis arcana sentiret; sed cum tentatione irruente quatitur, et quasi ultra quam sufficit fatigatur, ei contra hostis sui insidias munimen humilitatis ostenditur, et unde se pertimescit enervare cadere, inde accipit fortiter stare. »

Ita videmus subinde viros doctos et virtute eminentes pulsari tentatione pusillanimitatis, utique provido Dei consilio, ne scientia more suo eos indet, ne virtus extollat. Sic sæpe una tentatio est cuneus ad vincendam aliam graviorem et periculosiorem. Ita legimus in *Vitis Patrum*, adolescentem stimulo carnis valde exagilatum, cum frustra remedia cætera tentasset, falsis criminationibus a sociis jussa Abbas assidue appetitum eum excussisse. Post aliquod enim tempus, rogatus ab Abbate an adhuc ea pulsaret? respondit: « Vivere non licet, fornicari libeat? »

Quartum, tentatio est stimulus spei et orationis: cogit enim hominem afflictum et perilitatem, ad Dei opem et gratiam implorandam confugere, utpole sine qua videt se tentationem non posse superare, sed certo vincendum. Unde *Eccl.* II, 2, tentatis remedium et confugium assignans: in Christo, inquit, cor tuum, et sustine, etc. Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo et sustine, ut crescat in novissimo vita tua; et mox: « Crede Deo, et recuperabit te; et dirige viam tuam, et spera in illum, etc. Respicite, filii, nationes hominum, et scilicet quia nullus speravit in Domino, et confusus est. » Unde *Isaia* cap. XII: « Fortitudo mea, inquit, et laus mea Dominus, » etc. Cap. XXXVIII: « Domine, vim patior, responde pro me. » Et *Psaltes*, *Psal.* LXXIX: « Deus, in adjutorium meum intende; Domine, ad adjuvandum me festina; » et *Psal.* CXVII, 7: « Dominus mihi adjutor, et ego despiciam inimicos meos; » et *Psal.* CXX, 1: « Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi; » et *Psal.* XXXI, 1: « Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo; » et Christus: « Confidite, ego vici mundum, » *Joan.* XVI, 33.

Quintum, Deus suis in tentatione presentissimus est, adest et astat, ut protegat, juret et confirmet. Unde *Psal.* CX, dicit: « Cum ipso sum in tribulatione; » locus ergo Dei est tribulatio. Queris Deum? in tribulatione et tentatione invenies. Unde Jeremias, cap. X, vers. 11: « Dominus, ait, mecum est quasi bellator fortis: idcirco qui persequuntur me, cadent, et infirmi erunt: confundentur vehementer. » Hec enim ingens est et magna gloria Domini, quod sua gratia ita roborat homines debiles et fragiles, ut omnia diaboli et carnis potentissima arma superent: qua de causa ipse eligit infirma mundi, ut confundat fortia. « Ego ero ei murus in circuitu, » ait Dominus, *Zach.* II, 5; ut Eliseo misit currus igneos angelicorum exercituum, qui eum contra Syros defenderent, IV *Reg.* cap. VI, vers. 17. Vide Dionysium Carthusianum, lib. *De Remed. tentat.*, art. 23. Quare Chrysostomus, tract. *De Penit.*: « Fortiores, ait, nos tentamenta faciunt, persuadentque familiarissimos Deo fieri: torporem enim excutiunt et sanctum fervorem immittunt. »

Sextum, Deus amplissima premia tentationem vincensibus promittit. « Qui vicerit, inquit, faciam illum columnam in templo Dei mei, » *Apoc.* III, 12. Ita S. Antonio Christus apparuit, dixitque, se cum gaudio ejus pugnas spectasse, eumque adjuvisse: « Quia, inquit, dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi, et faciam te in toto orbe nominari. » Ita S. Athanasius in ejus Vita. Hinc tentationem vincens, alii eandem vincendi illustre dat speculum et exemplum, discitque tentatis compati, consulere et opportuna remedia adhibere. Quocirca Conon abbas cum a

suo monasterio recessisset, ne baptizaret puellam spectiosam, cuius specie sentiret stimulum carnis, obvium habuit S. Joannem Baptistam, qui illum cruce signans dixit: « Crede mihi, presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari; sed quia non vis, ecce abstuli a te hoc bellum: mercede autem hujus operis carebis. » Ita Joannes Moscus in *Prato spir.*, cap. III. Hinc Sancti in caelis canunt cum jubilo: « Transivimus per ignem (concupiscentiam) et aquam (desolationis et despectus), et eduxisti nos in refrigerium, » *Psal. LXX, 12.*

Septimum, tentatio mire mentem illuminat in via virtutis. « Nam qui non est tentatus, quid scit? » *Ecclesi. xxxiv, 9.* Rursus eum cautum facit, circumspexit, vigilem, ut undique carni et peccato resistat. Unde S. Laurentius Justinianus, in *Ligno vite*, tract. *De Patientia*, cap. IV: « Sicut, ait, caro si sale non aspergitur, quamvis sit magna et praecipua, corrumpitur: ita et anima nisi tentationibus assidue salietur, continuo resolvitur et relaxatur. Per ipsa namque tentamenta anima negligentiae putredinem excutit, et in spiritus vivacitate conservatur. O quantos vidimus medicis tentationibus a magnis periculis protegi, et tentatione quadam timoris et corporali quadam ineptitudine a peste superbia liberari, qui alias quasi equi effrenes suis talentis superbiunt. » Denique tentatio animam consolatur et tranquillat, quia post nubila Phebus, post desolationem consolatio, post tentationem serenitas et exultatio, Deo ita iuste ordinante, succedit, ut ait Sara *Tobie* III, 22. Quocirca, ut recte notat noster Jacobus Alvarez, tract. *De Victoria tentationis*, cap. n., mentium fortissimarum indicium est, hostium incursum non timere, nec tentationum molestia tristari, sed gaudere. Quorum robur Dominus apud Iob, cap. XXXIX, vers. 24 et seq., sub figura illius equi generosi mystice eleganter describit, dicens: « Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis, contemnit pavorem, nec cedit gladio. » Ubi vide S. Gregorium, qui inter alia ait: « Cum certamen passionis sibi appropinquare considerat, de exercitio virtutis exultat; nec terret pugnae periculo, qui victoriae letatur triumpho. » Rursus Climacus, *gradu*. 27: « Nullum, ait, certius argumentum est, quod daemones a nobis victi sunt, quam si nos acerrime oppugnent. Si enim illis omnino resistas fortissime, oppugnantibus te omnino acriter, ut quasi nihil proficentem a certaminibus revocent; et inferius: « S. Arsilaites dixit: Notavi mane ut plurimum inanis gloriae et concupiscentiae spiritus solere advenire; meritis vero aedae, iracundiae et tristitiae; vespere autem infelices ventris stercoreum tyrannos. »

Vis talium pugilum et heroum exempla? Accipe: S. Antonius a daemonibus laniatus et semimortuus relictus, provocabat eos, dicens: « Ecce ego hic sum Antonius, non fugio vestra certamina, etiamsi majora faciatis: nullus me separabit a

charitate Christi, » psallebatque, dicens: « Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. » Ita S. Athanasius in ejus Vita.

S. Hilarion, S. Antonii discipulus: « In tantum exeso corpore, ut vix ossibus haereret, ait S. Hieronymus in ejus Vita, quadam nocte coepit infantum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, plangentium quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, et rursus variarum portenta vocum, ut ante sonitu, quam aspectu terribis cederet. Intellexit demonum ludibria, et provolutus genibus Christi crucem signavit in fronte: talique armatus casside, et lorica fidei circumdatus, jacens fortius preliabatur, amodo videre desiderans quos horrebat audire, et sollicitis oculis huc illucque circumspiciens, cum interim ex improvviso splendente luna ceruithredam ferventibus equis super se irruere: cumque inelamasset Iesum, ante oculos ejus repentino terra hiatus pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: Equum et ascensorem projecit in mare; » et: « Hi in curribus et hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur. »

S. Joannes Climacus narrat S. Ephrem, cum sentiret se in altissima pace et tranquillitate mentis, quasi in caelo terrestri impassibilitatis constitutum, rogasse Deum, ut pristina tentationum certamina et praelia sibi restitueret, ut non perderet materiam merendi et pertexendi suam coronam.

Joannes Moscus in *Prato spir.*, cap. cxxiv, narrat abbatem Victorem dixisse eundem a pusillanimitate tentato: « Pusillanimes ex modica tentatione perturbantur, et magnam illam esse existimant: qui vero animi sani sunt, magis in tentationibus gaudent. »

In *Vitis Patrum*, lib. V, libello v (sequor editionem nostri P. Heriberti), num. 19, quidam discipulus tentatus a spiritu fornicationis, adit senem suum, a quo rogatus: « Vis rogo Dominum, ut sublevet a te molestiam istam? » respondit: « Video, Abba, quia si laboro, tamen ex pondere laboris huius considero fructificare me: sed hoc rogo Deum, ut det mihi tolerantiam, per quam sustineam. » Cui Abbas: « Nunc agnovi, quia in magno profectu es, fili, et supergrederis me. » Ibid. num. 10 narratur, quod Sara tredecim annis a spiritu fornicationis impugnata, nunquam oraverit ut recederet a se huiusmodi pugna, sed solum dixerit: « Domine, da mihi fortitudinem. » Per tentationem enim sensim purgatur et purificatur anima, ut perveniat ad puritatem, et perfectionem pene angelicam.

S. Dorotheus, doctrina 13, narrat monachum quemdam indolis, quod Deus ei ademisset tentationem qua pulsabatur, ac lacrymando amice dixisse: « Ergone, Domine, indignus sum qui patitur, affligatur et tribuletur pro nomine tuo? »

Palladius in *Lousiaca* refert monachum similem suo Pastori dixisse: « Dominus liberavit me tentationum pugna, mihi pacem restituit. » Cui

Pastor: « Revertere, et oraque Deum, ut pugnam tibi restituat, » in incidis in teporem et negligentiam. Reversus restitit ad Deum verba Pastoris. Cui Deus: « Recte dixit Pastor, » simulque et tentationem restituit. Nam, ut ait S. Basilus, orat. *de Patientia*: « Ut gubernatore navis tempestas, athletam studium, militem acies, magnanimum calamitas: sic Christianum hominem tentatio probat. Et sicut athletas certaminum labores coronis ad se alliciunt, ita etiam homines Christianos probationem ducit, si modo cum decenti tolerantia, ac omni gratiarum actione, quae a Domino ordinatur, susceperimus. » Et S. Augustinus in *Psalm. lx*: « Vita nostra, inquit, in hac peregrinatione non potest esse sine tentatione, quia profectus noster per tentationem nostram fit; nec sibi quisque innotescit, nisi tentatus; nec potest coronari, nisi vicerit; nec potest vincere, nisi certaverit; nec potest certare, nisi inimicum et tentationes habuerit. » Et S. Ambrosius, lib. IV in *Lucan*, cap. IV: « Non timeamus tentationes, sed magis gloriemur tentationibus, dicentes: Quando infirmamur, tunc potentes sumus. Tunc enim necitur corona justitiae, etc. Ergo qui vult coronare, tentationes suggerit. Et si quando tentaris, cognosce quia paratur corona. Nonne tentatio Joseph, virtutis est consecratio? nonne injuria carceris, corona est castitatis? Cassianus, *Coll. XXIV*, cap. xxv: « Majora, ait, nobis per collectionem tentationum laudis contuli premia benigna erga nos gratia Salvatoris, quam si omnem a nobis necessitatem certaminis abstulisset. Etenim sublimioris praestantiorisque virtutis est, passionibus ærumnisque vallatum manere semper immobile, et acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus de infirmitate perficitur. » Idem, *Collat. XVIII*, cap. XIV, celebrat, Religiosam quamdam petisse a S. Athanasio feminam pauperem et infirmam, sed molestam, ingrati et rixosam, cui serviret, ut in ea haberet exercitium patientiae. Cumque ei diu magna et charitate et patientia servivisset, rediit et gratias relatura, eo quod ei secundum desiderium suum magistram patientiae dignissimum providisset, cuius injuriis jugibus, ut quodam palæstræ oleo, quotidie roborata, ad summam animi patientiam perveniret. »

3. SCIENTES QUO PROBATIO FIDEI VESTRE PATIENTIAM OPERATUR. — « Probatio fidei » idem est quod tentatio qua praecessit: tentatio enim probat ejus qui tentatur fidem, virtutem, Dei amorem et constantiam; dat enim causam, cur dixerit in ea esse gaudendum. Haec ergo est Jacobi argumentatio: In tentatione et tribulatione molite tristari, sed potius gaudete, quia tribulatio, quae non est aliud quam fidei vestrae probatio, operatur patientiam, quae praestans est virtus ac hujus vite quasi beatitudo. Ita Beda: « Cujus patientia, ait, vinci non potest, ille perfectus esse probatur: et illa ratio facit per patientiam exerceri, ut per

hanc fides quam sit perfecta probetur. » Porro tribulatio operatur patientiam, non effective, sed materialiter et objective; perinde ac ligna operantur ignem, quia ei fomitem et pabulum suggerunt. Quare cum tantum operatur in fidei virtute, patiente et constante. Nam in instabili, impatiente et inconstante operatur contrarium, scilicet impatientiam et indignationem. Audi S. Bernardum, epist. 32 ad *Abbatem S. Nevasii*: « Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio. Nec idcirco tamen immerito hic quos in anxietate positos videmus, amicis nostris compatimur, quibus utique dum exitum ignoramus, defectum metuimus. Quoniam quidem sicut Sanctis et electis tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit: sic damnandis et reprobis tribulatio parit e contrario pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem, perturbatio desperationem; et illa interimit, etc. Quocirca studeat humilis prudentia tua non vinci a malo, sed vincere in bono malo: vinces autem, spem tuam fortiter in Deo figendo et rei finem longanimitate expectando. »

Nota: Jacobus ad gaudium in tribulatione excitat, voecando eam probationem fidei, *q. d.* Tentatio non tam est tribulatio et afflictio, quam probatio et exploratio fidei vestrae. Gaudete ergo, quod per eam Deus fidem vestram probet et exploret; ac vos vicissim eam fortiter et exultanter sustinendo, probate et ostendite vos illi esse fideles, ac paratos pro ejus fide et amore longe plura et majora tolerare. Gaudium enim in tribulatione, signum est perfectae fidei et virtutis. Nam, ut ait Aristoteles, signum habitatae et radicate virtutis est, si quis eam operetur et exerceat, non cum tristitia, sed cum delectatione et gaudio. Sapienter Seneca, lib. I *De Providentia*: « Deus, ait, bonos, ut severi patres, durius educat, atque: Operibus, doloribus ac damnis colligit robur, etc. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus, spectaculum Deo dignum. Fortuna, ut gladiator, fortissimos sibi pares quaerit, alios fastidio transit. Ignem exardet in Mutio, paupertatem in Fabricio, exitum in Rutilio, tormentum in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone. Gaudent magis, viri aliquando rebus adversis, non aliter quam milites fortes belli triumpho. Dicant ergo: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur quantum humana natura possit pati. » Et superius: « Sapiens magis in statu, et quidquid evenit in suum colorem trahit, ut mare flumina. » Idem, lib. *De Ira*, sub initium: « Invalidum omne, inquit, natura querulum est; nec quidquam magnum, nisi quod simul et placidum. » Et inferius: « Naufragio nuntiato Zeno, cum omnia sua audiret submersa: Jubet, ait, me fortuna expeditius philosophari. » Idem, lib. *De Tranquillitate*: « Minabatur, inquit, Theodoro philosopho Tyrannus mortem, et quidem insepultam. Tum ille: Habes, ait, unde tibi placeas. Femina sanguinis

in tua potestate est. Nam quod ad sepulchrum attingit, o te ineptum, si putas interesse, intra terram, an supra precescam. Carius Julius a Caio Cesare duci jussus: Gratias, ait, ago tibi, optime princeps; lamentantibus amicis: Vos, inquit, quaeritis an animae immortales sint, ego jam sciam. Et alteri: Observare, ait, proposui, an sensurus sit animus exire se, etc. Fortunæ ergo dic: cum viro tibi negotium est, quaere quem vincas. » Hæc locis citatis Seneca, sed sparsim, non junctim: selegi enim ex eo acutiora et meliora.

PROBATIO FIDEI VESTRE PATIENTIAM OPERATUR. — Dices: Contrarium dicit Paulus Rom. v. 3, nimirum: « Gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem. » Ergo probatio non causat patientiam, ut ait Jacobus; sed potius ab ea causatur, ut ait Paulus, ejusque est effectus. Respondeo primo, sepe due res sibi invicem sunt causæ, ut una alteram quasi causa producat, et vicissim ab ea producat quasi effectus. Sic calor producit ignem, et ignis vicissim calorem. Sic vapor causat pluviam, et pluvia vicissim vaporem. Sic ex aere humido fit aqua, et ex aqua vicissim fit aer.

Secundo probatio causat patientiam materialiter et objective, uti jam dixi; patientia vero causat probationem effective, quia facit hominem probatum, ut nimirum ejus fides et virtus omnibus sit probata et explorata.

Tertio et gentime, pro probatio hic græcæ est δεικνύω, apud Paulum vero est δεικνύω: δεικνύω autem est ipsa res, puta tribulatio, quæ perscrutatur, examinat, probat, tentat et explorat hominis animum, fidem et virtutem, sicut δεικνύω est ipsa rei examinatio, perscrutatio, probatio, inquisitio et exploratio: δεικνύω vero est terminus probationis et examinationis, puta ipsum experimentum, documentum, specimen. Recte ergo Jacobus dicit, quod ipsa tribulatio quasi δεικνύω, id est probatio, hoc est proba, qua probatur et exploratur hominis fides, operetur patientiam, id est, suggerat materiam exerceandæ, confirmandæ et augendæ patientiæ. Recte quoque dicit S. Paulus quod patientia operetur δεικνύω, id est probationem, hoc est effectum et terminum probationis, quia facit ut probatus et exploratus sit animus patientis, nimirum quod Deum, fidem et zelum rebus omnibus lætis et tristibus anteponat, utpote pro quo tanta sit passus, et plura pati paratus. Quocirca hæc probatio operatur, excitat, acutitque spem, quia facit ut patiens, qui suam virtutem in tot adversis Deo probavit, certo ab eo speret coronam et bravium gloriæ cælestis, quod in agone patientiæ legitime certantibus promittit.

Nota: Pro patientiam græcæ est ὑπομονή, id est, sustentiam et perseverantiam, ut scilicet constanter et perseveranter toleremus longas durasque persecutiones et tribulationes, longanimiter exspectantes Dei opem, consolationem et libe-

rationem, q. d. Esto, o Christiani, diutina et continua sit hæc vestri persecutio, esto graviter vos affligat, perseverate tamen in fide et patientia, ut eam periciatis et probathis usque ad ultimum vite spiritum, si opus sit, exspectantes refrigerium non in hac vita, sed in futura, eaque æterna. Et hoc significat Græcum verbum compositum ὑπομονή, id est perseveratur, hoc est, plene et perfecte operatur, quia plenam, continuum et perfectam patientiam, in eaque perseverantiam usque ad mortem operatur (1). Præclare Isidorus Polusota, lib. III, epist. 26 ad Cassium: « Præcedit, ait, coronam probatio, probationem victoria, patientia victoriam, afflictio atque tentatio, seu exploratio patientiam. » Et Laurentinus Justinianus, De Patientia, cap. III: « Quemadmodum, ait, in corporibus reparat sanitalem medicina, sic in animabus patientiam tribulatio generat. »

Hujus probationis causa Superiores, præsertim Religiosorum, eis subinde ardua et nature repugnantia præcipiunt, vel offerunt, ut eorum virtutem probent, excitent et accuant; adeoque in Vitis Patrum legimus, illud apud eos vulgare fuisse. Censuisse enim eos, Superiorem qui subditum non exercet, eique mortificationis, patientiæ, obedientiæ, aliarumque virtutum occasionem et exercitium non suggerit, inhumanum esse; perinde ac inhumanus est pater, qui filio famelicum cibum poscenti negat: pari enim modo hæc probatio cibus et pabulum est anime, eam instar panis roborans et confortans. Quocirca in nonnullis Religionibus regula et praxis est, ut Superior quorundam subditis singulis hanc probationis materiam ingerat, eosque tentet, negandæ nonnulla alias dari solita, vel subtrahendo concessa, vel jubendo insueta. Subditus ergo, cum quid tale ingruit, non cadat animo; sed cogitet, hanc esse solitam Superiorum legem et praxim, illudque accipiat quasi probationem, quæ patientiam operatur, ne illa carens exercitio, desuetudine rubiginem obducatur. Sane non tantum novitiatus, sed et religio ipsa, non aliud est, quam continua probatio. Lege Dorotheum et Climacum, gradu de Obedientia; Cassianum, lib. IV de Institut., cap. XXII, et seq.

4. PATIENTIA AUTEM OPUS PERFECTUM HABET. — Est hic duplex lectio et intellectio. Aliqui enim codices legunt habet in indicativo, alii habet in optativo, vel imperativo: Græca enim habent ἔχει, id est, habet vel habet, et ita legunt Didymus, Eusebius, Bada, Pagninus, Tigurina, Vatablus et multa Biblia Latina; Syrus verit, habebit, id est, habet, vel habet, phrasi Hebræa et Syra: Hebræi enim futuro utuntur tam pro imperativo et optativo, quam pro indicativo, quo carent. Hinc aliqui utramque lectionem ita conciliant: habet, inquit, id est, habere debet, optaret ut habeat. Idque valde congruit cum eo quod

(1) Hunc versum Rosenmullerus vertit: Memores fidem vestram calamitatibus exploratam officii constantiore.

sequitur: « Ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes, » q. d. Patientia vestra habeat opus perfectum, id est, sit constans, continua et plena, nullis erumnis, vel doloribus cedens, nulla duratione fatiscens, sed fortis, sui semper similis, crescens et invicta, « ut sitis perfecti et integri. » Multi enim Christiani illo ævo initio ferventes, stabant fortes in primis persecutionis insultibus, sed illis quasi arietibus continuo iteratis pulsati, fatigabantur animoque cadebant. Hos ergo animat et roborat Jacobus, ut quod bene cœperunt, constanter perficiant usque ad mortem et martyrium, juxta illud Tertulliani, De Patientia, cap. VIII: « Fatigetur aliena improbitas patientia tua. » Et: « In omnibus patiens ero, alioqui cruciabor impatientia mea. » Sic hodie multos videmus patientes, sed imperfectos, idæoque ex parte Impatientes, qui dicunt: Vellem pati istam persecutionem, islam tribulationem, istam injuriam, istum morbum, istud malum; at pati nequeo illam et illam: vellem pati ab hoc, vel isto, v. g. extero et hoste meo; at ab amico, filio, discipulo, in quem tot beneficia contuli, quem promovi et evexi, tanta pati non possum: vellem pati ad unum alterumque diem, mensem, vel annum; at tot annos sine spe exitus et finis pati, intolerabile est: vellem pati hoc istove modo; at ille modus qui mihi offertur, novus est, inauditus et vires meas superans. Hæc est patiens impatientia, et impatiens patientia, nec piscis, nec caro, sed mixtum ex utroque, quo onus sibi adanget, dolorem et cruciatum duplicat. Patiens vero et perfecta patientia cupit pati quidquid mali a quocumque, quantumcumque, quomodocumque irrogatum fuerit. Tales fuerunt Martyres, de quibus canit Ecclesia:

Hi pro te furias, atque ferocia
Calcantur hominum sævæque verbera;
Cessit his læcerans fortiter ungula,
Hæc carpsit penetrata.
Calcantur gladiis more bidentium,
Non murmur resonat, non querimonia;
Sed corde tacito mens bene conscia
Conservat patientiam.

Porro patientia habere debet opus perfectum tripliciter. Primo, perfectum in se, puta in fortitudine et continuatione tolerantiae usque ad finem crucis et vite, ut non deficiamus in tribulationibus, sed audiamus a Christo: « Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis; et ideo ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, » Luca XII, 28. Secundo, perfectum in fine, ut scilicet patiat pro Christi fide, justitia, aut virtute. Tertio, perfectum in comitatu innocentie cæterarumque virtutum, ut scilicet patiens sit innocens, et purus ab omni peccato et vitio. Quid enim prodest tibi pati injuriam, si avaritie, gula, luxurie indulgeas? Ita Salmeron.

Ita S. Lidiana cum vigesimum octavum in sua infirmitate annum ageret (passa est autem annis 36), ardens desiderio martyrii, in extasi vidit

coronam pretiosissimam, gemmis diversorum colorum egregie variegatam, necdum tamen in orbem penitus absolutam: petit ergo multa pati pro Christo, ut hunc orbem absolvet. Exaudivit eam Deus, misitque milites, qui eam conviciis et verberibus male multarent. Angelus deinde ad eam venit instar solis splendidi, atque ad eam: « Salve, charissima soror. Ecce nunc absoluta est corona, quam nuper imperfectam vidisti; propter inverecundos contactus vitorum illorum, noviter repositam fuisse in vestigiis Salvatoris. Ludibria et vulnera corpori tuo imposita fuere gemme, quas in illa corona et adesse vidisti, et deesse. » Ita habet ejus vita tom II Suri.

Secunda lectio est, « patientia opus perfectum habet. » Ita legunt codices Romani, Lyranus, Thomas Anglicus, Hugo, Dionysius et alii multi. Sensus est, q. d. Gaudete in tribulationibus, quia illæ patientiam operantur: patientiam autem est res eximia et perfecta: illa enim facit, « ut sitis integri et perfecti » quaeversum.

Quæres: Quomodo patientia sola præ temperantia, fide, spe, charitate, cæterisque virtutibus dicatur perfecta, et habere opus perfectum? Respondeo: Certum est charitatem et religionem, utpote quæ proximæ Deum respiciunt, ex objecto esse nobiliores et perfectiores patientia: aliunde tamen patientia habet opus perfectum, idque multipliciter. Primo, quia patientia omnia sustinens et in finem usque perseverans (hanc enim significat Græcum ὑπομονή) virtutum consummationem efficit et conservat: crux enim continua est velut instrumentum, v. g. ruina, scalpellum, penicillus, quo nos expolit perfectique Deus. Sic enim « Christus per passionem consummatus est, » Hebr. cap. II, vers. 10. Patientia ergo est in choro cæteraque virtutum id, quod in domo est tectum. Sicut enim tectum incolas domus ab æstu, frigore, procellis, imbris, ventis, etc., tutatur, eaque impulsat: ita patientia hominem a procellis quarumlibet tentationum et adversitatum defendit, eaque in se excipit et elidit: perinde ac lana mollis excipit et elidit impetum formenti et globi ferri. Quocirca nulla virtus potest esse, vel consistere sine patientia. Vera enim humilitas esse nequit, nisi per patientiam toleret contemptus et probra. Vera paupertas esse nequit, nisi per patientiam toleret inopiam, famem, sitim, nuditatem. Vera charitas esse nequit, quæ per patientiam non toleret infirmitates proximorum, quin et hostium. Unde Tertullianus, lib. De Patientia, cap. XI et XII, docet nullam esse virtutem, quæ non comitem, imo decem habeat patientiam; adeoque complexionem virtutum quam Apostolus I Cor. XIII, assignavit charitati, ipse assignat patientiæ: « Dilectio, inquit, summum fidei Sacramentum, Christiani nominis thesaurus, quam Apostolus totis viribus Spiritus Sancti commendat, ejus, nisi patientiæ disciplinæ eruditur? Dilectio, inquit, magnanimis (Noster

Primo.

N
vi
sine
tie

vertit *patiens*) est: ita patientiam exeret. Benefica est: malum patientia non facit. Non emulatur: id quidem patientis proprium est. Nec protervum quidem: modestiam de patientia trahit. Non inflatur, non protervit: non enim ad patientiam pertinet. Nec sua requirit, suffert (alii legunt *si offert*) sua, dum alteri prosit: nec mutatur. Ceterum quid impatientis reliquisset? Ideo, inquit, dilectio omnia sustinet, omnia tolerat: utique quia vacans. Merito ergo nunquam excidit; nam cetera evacuabuntur. Exhauriuntur scientie, lingue, prophetie: permanet fides, spes, dilectio. Fides, quam Christi patientia induxit: spes, quam hominis patientia expectat: dilectio, quam Deo magistro patientia comitatur. Nullus enim, nisi vehementer amans Deum, fidem et virtutem, potest perfectam patientiam obtinere. Unde S. Ignatius, Laurentius, Vincentius, etc., qui fuerunt specula patientie, fuerunt pariter specula charitatis, ut merito Trajanus Imperator videns S. Ignatii ardores ad martyrium, dixerit: «Nalla gens pro Deo suo tanta toleravit, atque Christiani pro suo Christo.» Aurum ergo patientie Christiane, non nisi in fornace charitatis coquitur et formatur.

Secundo, quia *inquieti*, id est, perseverans patientia, et patiens perseverantia, coronat et perficit stadium agonis et vite humane: durat enim usque ad finem vite, ideoque quasi omnium victrix patientem dedit usque ad mortem, et sepe ad martyrium, ac per illud ad meritum in caelis patientie et victorie bravium. Hoc est quod aliis verbis explicans ait Jacobus vers. 12: «Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite.» Tritum est illud: «Omnes virtutes certant, sola perseverantia vincit et coronatur.» Vere S. Augustinus: «Nemo potest custodire spem future vite, nisi qui patientiam habuerit in laboribus presentis vite. In hoc stadio patientie nobis quasi dux preivit Christus. Causam dat Apostolus *Hebr.* II, 40: «Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare;» Syrus, *perfectum facere*; grece, *ἐκείνην*, id est, perficere, immolare, consecrare, coronare, glorificare. Ecce hæc omnia prastitit Christo, nobisque præstat passio et patientia: vide ibi dicta. Itaque patientia hic significat perseverantiam in patiente: hæc enim significat *inquieti*, et hæc habet opus perfectum, quia totam vitam complectitur, et durat in finem usque ad mortem. Unde ipsa sola coronam glorie plene meretur, meritumque illico accipit, de qua preclare S. Bernardus, *epist.* 429: «Perseverantia, inquit, est vigor virium, virtutum consummatio, nutritrix ad meritum, mediatrix ad premium. Soror est patientie, constantie filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitalis vinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec

laudem fortitudo. Denique non qui coeperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.» Idem, lib. V *De Consider.* cap. ult.: «Quis sustinet, inquit, et perseverat in amore, nisi qui ambulatur æternitatem charitatis? nempe æternitatis quamdam imaginem perseverantia præ se fert. Denique sola est, cui æternitas redditur, vel potius quæ æternitati hominem reddit.» Idem (vel quisquis est auctor), *serm. De Obedientia ejusque gradibus*: «Incipere, ait, multorum est, perseverare paucorum. Perseverantia singularis est filia summi regis, virtutum fructus, earumque consummatio, totius boni repositorium, virtus sine qua nemo videbit Deum, neque a Deo videbitur: finis est ad justitiam omni credenti, in qua virtutum conventus reverendum sibi thalamum consecravit. Quid enim currere prodest, et ante metam cursus deficere? Sic currite ut comprehendatis, dicit Apostolus. O quam perseveranti pede cursum perfeceat, qui dicebat: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: in reliquo reposita est mihi corona justitie.» II *Timoth.* IV. Plura de perseverantia dixi *Actor.* XI, 23.

Tertio, quia patientia est quasi lorica et clypeus, qui omnia mala, quasi tela, ab homine avertit et repellit, ac contraria bona conciliat. Ipsa enim omnes animi motus, estus, concupiscentias, passiones regit, mitigat, sedat, componit, omnesque animæ affectus ad æquitatem redigit et quasi complanat. Unde sequitur mira animæ pax, plenumque sui dominium. Patientia enim est sui summumque affectuum dominus, isque quasi rex imperat. An non ergo perfectus est? Hoc est quod ait Christus: «In patientia vestra possidebitis animas vestras.» Causam dat S. Thomas, II II, *Quest.* CXXXVI, art. 2, ad 2: «Per patientiam, inquit, dicitur homo animam suam possidere, in quantum radicatus evellit passiones adversitatum (puta tristitiam, iram, invidiam, vindictam, etc., que suscitantur per adversa), quibus anima inquietatur.» Ex adverso impatientis non possidet suam animam, sed cum ipsa possidetur ab ira et impatientia, ac consequenter a Satana. Duro ergo tyranno dure servit instar mancipii. «Patientia, ait S. Gregorius, est aliena mala æquanimitate peti, et contra eum qui irrogat nullo dolore moveri.» Audi Tertullianum, lib. *De Patientia.* XV: «Patientia fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, penitentiam expectat, exomologesin assignat: carnem regit, spiritum servat: linguam frenat, manum continet: tentationes inculcat, sandals pellit, martyria consummat: pauperem consolatur, divitem temperat: infirmum non extendit, valentem non consumit: fidelem delectat, Gentilem invitat: servum domino, dominum Deo commendat: feminam exornat, virum approbat: amatorem in puero, laudatorem in juvene, suscipitur in senē: in omni sexu, in omni ætate formosa est.»

Magistrum Tertullianum imitatur discipulus

S. Cyprianus, lib. *De Bona patientia*: «Patientia, ait, est, que nos Deo, et commendat et servat. Ipsa est que iram temperat, quæ linguam frenat, quæ mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium similitatis extinguunt, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem, in conjunctis et maritalis individuum charitatem: facit humiles in prosperis, in adversis fortes, contra injurias et contumelias mites, docet delinquentibus cito ignoscere: si ipse delinquas, diu et multum rogare: tentationes expugnat, persecutiones tolerat, passiones et martyria consummat.»

Quocirca S. Basilius in *Admonitione ad filium spirituales* docet, patientiam esse singulare medium ad acquirendam perfectionem. «Fili, ait, patientiam arripe, quia maxima est virtus animæ, ut velociter ad sublimitatem perfectionis possis ascendere. Patientia grandis est medela animæ: impatientia autem est perniciēs cordis.» Et S. Thomas Aquinas rogatus, «quis esset perfectus?» respondit: «qui vana non loquitur, et facile patitur se contineri. Quem enim videris in sui contemptu indignari, vel contristari, hunc tu ne dixeris perfectum, etiamsi videris eum miracula patrantem.» Virtutes enim sine patientia sunt id, quod murus sine calce et cemento, qui proinde illico ruet. Virtutum ergo calx, vinculum et statumen est patientia. Unde Boda hic: «Cajus, inquit, patientia vinciri non potest, ille perfectus esse probatur.»

Quarto, «Perfectum et totum est, ait Aristoteles, lib. IV *Phys.*, id enim nihil deest.» Patientie autem nihil deest, imo ipsa omnes virtutum rerumque aliarum defectus supplet: ergo non tantum est perfecta, sed et virtutes resque alias perficiens et consummans; ipsa ergo opera imperfecta aliarum virtutum complet et perficit. Unde S. Cyprianus, *tract. De Patientia*: «Tolle, ait, charitati patientiam, et desolata non durat.» Et S. Gregorius, *hom. 35 in Evang.*: «Patientia, ait, est radix et custos omnium virtutum.» Ratione duplicem dat Dionysius Carthusianus: Primam, quia adversa que tolerat patientia, extinguunt amorem proprim, qui est causa omnis imperfectionis et mali; secundam, quia patientia sex opera perfecta producit: *primam*, iræ invidiæ aliarumque passionum subjugationem; *secundam*, probationem hominis et virtutum ejus; *tertiam*, sui ipsius possessionem; *quartam* gaudium spiritus; *quintam*, gubernationem omnium actionum, ut in his homo sit moderatus et circumspectus; *sextam*, consecutionem vite eterne. Accedit S. Thomas, I II, *Quest.* LXVI, art. 4, ad 2, ubi docet patientiam habere opus perfectum, quia ipsa extirpat inordinatam tristitiam, que est causa et radix iræ, odii, vindictæ omnique mali.

Vere Boetius lib. IV *De Consol.* prosa 6: «Qui-

dam, inquit, supplicis inexpugnabiles exemplum ceteris præferatur, invictam malis esse virtutem.» Et Lactantius, lib. III *Instit.*: «Beatus est igitur sapiens in tormentis: sed cum torquetur, pro fide, pro justitia, pro Deo, illa patientia doloris beatissimum faciet.»

Alludit S. Jacobus ad prisceos athletas in Olympico agone. Perfectus enim athleta nominabatur, qui perfecte omnes exercitationes sui certaminis, adhibita laborum perpessione, continentia, et legitima victus ratione obiverat; ac proinde ad omnia compositus, ad omnem partem qua traxisset adversarius, ipsi præsto erat, eo manus operamque transferre longo usu didicerat: tales enim athlete sunt patientes. Unde S. Ephrem, *orat. De Laud. SS. Martyr.*, eos vocat perfectissimos athletas. «Hæc sunt, ait, o formosi milites Christi, insignia vestre victorie: ista, o athlete probatissimi, perfectique divini bellatores, vestre fidei ac fortitudinis præmia.» Quocirca Gentiles videntes et admirantes tantam patientiam Christianorum, presertim Martyrum, per eam ad fidem Christi convertebantur. Dicitabant enim, virtutem tam heroicam et perfectam non posse manare a natura, sed a Deo solo ejusque fide et gratia.

Quinto, sicut truncus porta traborem cum ornamentibus suis ramis et fructibus: ita patientia portat totum hominis et virtutum omnium onus et pondus, puta omnia difficilia, omnia ardua, omnia adversa, etc., idque sereno animo, ore et vultu. Unde patientia effluat ita pingit Tertullianus, loco jam citato: «Vultus ille tranquillus et placidus, frons pura nulla mororis aut iræ rugositate contracta, remissa æque in letum modum supercilia, oculis humilitate, non infelicitate, dejectis; os taciturnitatis honore signatum. Color, qualis securis et innoxialis. Motus frequens capitis in diabolum, et mimax risus. Ceterum amictus circa pectora candidus, et corpori impressus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur; sedet enim in throno spiritus ejus mitissimi et mansuetissimi, qui non turbine glomeratur, non nubilo lunc; sed est tenera serenitatis, apertus et simplex, quem tertio vidit Elias,» III *Reg.* XIX, 12. «Nam ubi Deus, ibidem et alumna ejus, patientia sollicit. Cum ergo spiritus Dei descendit, individua patientia comitatur eum.» Et Prudentius in *Psychom.*, duellum iræ et patientie describens, ita eum effluat:

Eccc modesta gravi stabat patientia vultu,
Per medias innotuit acies, varicosæ tumulus,
Vulneraque et rigidis vitæ vicia pilis
Spectabat delecta oculos, et lenta manebat.

Clemens Alexandrinus in homilia que refertur tomo I *Constitutionum*, pag. 4203, miris laudibus offert patientiam, ac tandem concludens ait: «Omne itaque bonum patientia nobis suppeditat.» Et Climacus, *gradu* 27: «Patientia, ait, est infractus animi labor, nullis vel proximis frago-